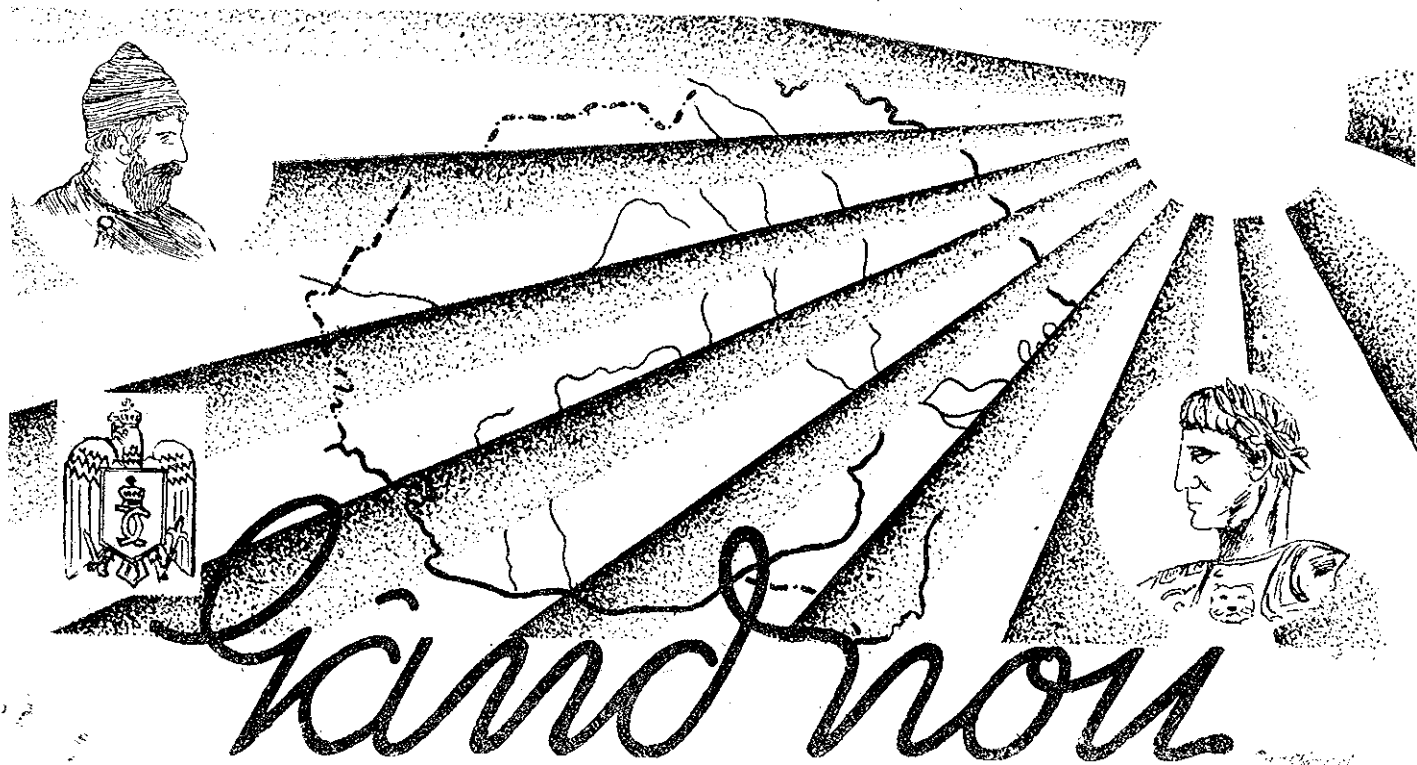

487606

Anul I.

Lei 8

No. 6—7

gând nou

transilvănean

BCU Cluj / Central University Library Cluj
Revistă culturală

SUMAR:

Dorință	Vasile Culică
Românii secuizați	Gh. M. Stancu-Brăduț
Ștafetă	George Danubia
Eminescu, buciumașul Transilvaniei	Vasile Culică
Peste umărul vremii	R. Ravini
Forța generatoare a creștinismului	Haralamb Croitoru
Cetatea cu porțile închise	Nicolae Slavici
Mama la Români	Prof. Eug. Dr. Iliescu
Frânturi din scara gândirii, Cugetări, Recenzii:	
cărți, reviste, ziare, etc. etc.	

Redacția și Administrația:
Odorheiu, Strada I. G. Duca No. 12.

GÂND NOU

TRANSILVĂNEAN
REVISTĂ CULTURALĂ

REDACTIA ȘI ADMINISTRAȚIA
ODORHEIU
STRADA I. G. DUCA No. 12.

APARE DIN INIȚIATIVA
UNUI COMITET

ABONAMENTE:
Pe un an Lei 100
De sprijin „ 200

REDACTORI: RADU CHIROVICI ȘI GEORGE TRANDAFIRESCU

Dorință

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Celui care luptă pentru împlinirea unei
datorii sfinte pe meleagurile secuizate,

românului M. CIONCA

*Suflet dă-mi Doamne, ca lancu să mânui cavalul,
Pe pieptul stâncos al muntelui să prind a vui,
Prin el să-mi vărs lacrimile, ca undele Crișului,
Alb ca inul năframelor să-mi facă făgașul.*

*Poticele ruginite de plânsul fagilor
Să le cutreer, — și 'n. robita Transilvanie
Să verse jăratec, și vaet de bejanie
S'aprindă inimile în pieptul Moșilor.*

*Să plâng amar și să cânt, iar fluierul lui lancu
Să ardă bordeele cu cuiburi de vipere verzi,
Fraților mei de suflet să le aduc o altă zi
Cum n'au fost cele ale șerbiei ce nu trecu.*

*Suflet dă-mi Doamne să dau tuturorora în drumu-m
Și cu codrii deodată să plâng secata țară,
Să-mi deștept neamul adormit, cum odinioară
Regele munților trezea vitejii din ulmi.*

*Iar când pe frunte-mi va 'nflori nimbul nebuniei
Munții să mă culeagă pentru inimile lor . . .
Lângă straele de in vroi caval tânguitor,
Să crească pe munții mei sdrobirea asuprirei.*

*Ciobanii m'or duce, doar ei știindu-mi ananghea
Să mă mistui lângă rămășițele acelui
Care te-a urcat pe culmile idealului
Pe drumurile tale țărănești, țară a mea.*

VASILE CULICA

Românii secuizați

O crimă a istoriei și o problemă de rezistență a energiei românismului în colțul sud-estic al Ardealului*) (Gheorghe M. Stancu-Brăduț)

Vouă, țărani români secuizați, ce ați suferit chinurile diabolice ale stăpânilor de până eri, cu un eroism de martiri.

Și vouă luminători și redeșteptători ai conștiinței românești de prin aceste plaiuri, cari vă consumați stingându-vă, luminând și alungând întunericul celor o mie de ani de apăsări barbare, — vă închin aceste rânduri.

Cap. I.

Problema Românilor din Secuime. Discuțiile și mijloacele de luptă, ale adversarilor continuității elementului românesc în Transilvania. Vechimea elementului român în aceste locuri. Dovezi prin analogie, dovezi geografice, însemnările cronicilor.

*

Problema care constituie unul din multele puncte de preocupare ale minții multor Români inimoși, este și aceea a Românilor din Secuime.

Pentru prima oară s'a pus în discuție, încă pe vremea consiliului Dirigent dela Sibiu — deci imediat după unire.

La 24 Iulie 1919 d-l I. Nistor, fost revizor școlar al județului Odorhei, a înaintat prin prefectul de atunci d-l V. Neamțu, un raport amănunțit și motivat, cerând — în urma constatărilor pe baze istorice — punerea în programul guvernului Ardelenesc, a problemei reromânizării Românilor secuizați.

Intr'un alt raport cu Nr. 3295—1923 — tot dânsul a cerut ministerului instrucțiunii, intensificarea românizării instrucției pentru Români secuizați, precum și crearea a o mulțime de mijloace cari să contribuie cu vădit succes la desăvârșirea operei de educație românească, a acestor fii pierduți de turma cea mare românească. (Vezi ziarul „Glas Românesc“).

Se știe însă că soarta intențiilor frumoase, este de a muri înainte de a se realiza în fapte. Asemenea soartă au avut și intențiile inimosului revizor. Raportele lui n'au trezit interesul guvernelor, presa s'a ocupat puțin de ele; numai doi distinși profesori dd. G. P. Lisseanu și S. Opreanu au dat atenția cuvenită acestei absolut necunoscute probleme.

În fine s'a persistat și s'a trimis un al treilea raport la 26 Ian. 1929, în care se insistă ca, guvernul să stabilească un program de stat în vederea readucerii secuizaților la obârșia lor. (Vezi acelaș ziar.)

Problema românească din regiunea secuizată,

*) Fragment din lucrarea cu acelaș titlu, ce va apare în curând.

prezintă colțuri obscure, constituind în dialectica istoriei un punct susceptibil de ample discuțiuni. Această dedalică problemă e foarte greu de descurcat. „*Ea este complicată mai ales, fiindcă este strâns legată de alte două probleme, până acum rămase și ele tot nedeslegate: de problema persistenței elementului dacoroman în Dacia și de problema însăși a originii Secuilor*“.

În ceea ce privește prima problemă a dăinuirii elementului românesc în Dacia Traiană, după părăsirea ei de către Aurelian și retragerea armatelor peste Dunăre — a format obiectul cunoscutei teorii tendențioase susținute de Roesler, Hunfalvy și toată cârdășia autorilor maghiari sau filo-maghiari, cărora le-a răspuns din prisosință cărturarii români.

Fără să se gândească cătuși de puțin că scad meritul adevărat „*al cuceritorilor ce ocupaseră acest pământ al Daciei prin lupte grele și jertfe de sânge, toți reprezentanții științei maghiare lăsașă să se înțeleagă că ocupând Dacia Traiană, strămoșii lor au ocupat o țară pustie*“ Istoricii unguri, nu numai că au contestat mărturiile propriilor lor cronicari — și ale cronicarilor streini — dar în năzuința lor fierbinte de a ne prezenta pe noi ca pe niște nepoftiți veniți pe aceste meleaguri, cine știe de unde — (din peninsula Balcanică ?) și cine știe când (sec. XIV ?) au distrus documente și au inventat altele fără ca respectul pentru sfântul adevăr să le înăbușească furia patimei oarbe. Este obștește cunoscut faptul că au plâsmuit și table cerate, în cari „pe lângă unele vorbe barbare fără de nici un înțeles, scrise cu litere pseudo-scitice și cursive neogrecești rău formate, întâlnim numele mai multor eroi din migrațiunea huno-ungarică. Falsificatorul îndrăzneț voia mai bine ca protopărinții lui să fie foști sclavi ai Romanilor, decât să fi venit în Dacia în urma coloniștilor lui Traian“.

Ne-au falsificat însăși origina noastră, spunând că ne tragem din niște tâlhari scăpați din temnițele Romei, iar despre Moți (vechii Toți din documente) au spus că sunt Secul valahizați.

Aceasta este purtarea lor pe căi furișe și străambe, purtare demnă pentru cei răi, căci cine iubește adevărul, nici nu-l ascunde și nici nu-l denaturează.

Ei însăși în adâncul sufletului lor recunosc vechimea noastră prin aceste locuri, dar dacă neagă, o fac numai pentru a se amăgi pe ei și conștiința lor.

Căci, istoria cinstită scrisă ne spune că de mult, încă de pe timpul lui Hadrian — când începuseră să apară primele popoare barbare, — locuitorii căutau

să-i respingă, iar atunci, când se năpusteau cu o furie tot mai mare, prefăcând în cenușă tot ce întâlneau în calea lor (probabil de pe atunci) începură cetătenii cei mai avuți și mai puțin inimoși a părăsi provincia. Ei își căutau adăpost nu în Moesia, — unde de pe la anul 238 Goții distrugeau mai rău ca în Dacia — ci în părțile mai dinlăuntru ale imperiului roman. Cu timpul însă și acei pe cari dorința câștigului îi reținea în Dacia, cu tot pericolul căruia se expuneau, fură nevoiți s'o părăsească. Astfel se deșertară cu încetul orașele Daciei, de clasa avută a populației lor. (A. D. Xenopol., Ist. Rom. Vol. II. pg. 36—37).

Barbarii în incursiunile lor de pradă își îndreptau mai mult privirile spre orașele unde știau că se ascunde aurul bogaților, decât înspre satele sărace, orașe pe cari le distrugeau prin foc și ale căror populații le ucideau sau le luau robi. Cei puțini cari scăpau trebuiau să fugă din calea lor să se ascundă, căutându-și în altă parte adăpostul. Dar unde a fugit această populație a Daciei? A trecut toată peste Dunăre în Moesia? Nu! Era greu pentru mulțimea cea săracă să meargă așa departe, — cu toate că năvălirea care producea și în mijlocul lor efecte dezastruoase îi silea să fugă. Unde fugiau atunci? În adăposturile munților și în păduri pentru a fi cât mai aproape de glia peste care se scursese sudoarea și sângele cătorva generații. Acolo se ascundeau și numai după ce treceau furiile năvălirii, coborau spre căminurile distruse, începând să clădească din nou, pentru ca din nou o altă năvălire să le nimicească.

Că, așa s'au întâmplat faptele, avem între alte dovezi și pe aceea a Cetății Troppaeum Traiani din Scythia Minoră care fusese distrusă de Goți. Locuitorii ei însă împrăștiați se strânseseră iarăși la căminurile lor, pe ruinele cărora plânseseră și pe cari le refăcuseră, continuând așa strămtorați cum erau, povara vieții lor amărâte.

Și pentru ce să ne mai ducem, cu mintea în timpuri așa de departe, când chiar sub ochii noștri s'au petrecut fapte anologice?

În timpul războiului celui mare, când Oltenia și Muntenia erau ocupate de Germani, numai cei bogați au fugit în Moldova (și nici aceia toți) în timp ce țărâtimea, — massa cea săracă a populației — a rămas pe loc, îndurând cu o răbdare de mucenic toate relele pe cari invazia teutonă le adusese pe capul lor.

Acelaș lucru ni-l dovedește „Istoria tuturor năvălirilor“, că omul așezat ține la sălășluirea lui și nici chiar fenomenele naturii cele mai îngrozitoare, cum ar fi înecurile și cutremurile de pământ — sau focul — nu sunt în stare să depărteze pe om de locul unde s'a născut și unde a trăit.

Astfel Bucureștii noștri de azi, au suferit în trecut atâtea cutremure mari care au rămas de pomină în povestirile locale dărâmandu-i casele, turnurile și bisericile, cum s'a întâmplat la 1718, 1802, 1829) cel

mai mare cutremur) care a făcut să se păstreze puțin din vechea înfățișare a orașului și clădirilor sale. Deasemenea orașul Lisabona este dărâmat complet de un puternic cutremur în 1755, iar azi se înalță mândru pe vechile ruine. În America sunt orașe cari au fost dărâmate de nenumărate ori de furiile naturii, dar cu toate acestea neconțin străduința oamenilor, le-a ridicat din nou din dărâmăturile lor.

Un cutremur sau un foc, sunt fenomene naturale de cari nimeni nu garantează că nu se vor mai repeta. Se pune atunci o întrebare: Ce fapt sufletesc determină pe om să nu se deslipească de locul primejdiei? Răspunsul este acesta: Faptul credinței și mai ales al speranței din sufletul omenesc, ce-l face să spere că nenorocirea întâmplată va fi cea de pe urmă. „Așa de puternică este în omenire, speranța în vremuri mai bune“.

Istoria mai nouă a poporului Român, care a suferit năvăliri până la sfârșitul veacului XVIII ne dă destule dovezi, că populația bogată fuge în depărtare, în timp ce imensa mulțime a populației sărace caută să se adăpostească cât mai aproape. Răsfoind cronicile noastre vom constata că sunt pline de însemnări de acest fel.

Niculae Mustea ne spune „că Tătarii după obiceiul lor au lăsat ciambur în toate părțile în șese zile de au prădat și au robit și fiind calea grea și omeșii mari, nu s'au putut ascunde bieții oameni și s'au umplut de robi și dobitoace . . .“

Ion Canta spune „că în domnia a patra a lui C. Mavrocordat toată puterea turcească se suise în capul țării la cetatea Hotinului, și țara se băjenise la munți și la codrii“.

Constantin Căpitanul ne spune chiar f. răspicat „că oamenii cei proști erau fugiți prin păduri și munți“. Să mai adaug pe Costinești, Neculce, Cantemir sau pe acel călugăr Rogerius contemporan năvălirii celei mari a Tătarilor din 1241 care spune că lângă un sat „Fratra pe niște stânci îngrozitoare, o mare mulțime de femei și bărbați își căutaseră scăparea hrânindu-se cu pâine neagră de făină? Nu! Când vedem că cea mai grozavă dintre năvăliri nu face altceva decât să împingă „pe oamenii cei proști“ la munte și păduri, logica cea mai elementară ne îndeamnă să admitem că acelaș fapt a trebuit să se întâmple și mai în urmă pe la 238. Este natural să fie așa, căci cum spune istoricul român „faptele omenesci sunt de două soiuri; cele ce se referă la inteligență, cari sunt neconțin schimbătoare și alcătuiesc substratul mișcării istorice și acelea ce se țin de viața lor animală, în care intră și partea mai de jos a vieții pasionale.

Acestea de pe urmă se vor repeta întotdeauna schimbându-se numai cât prea puțin și aceasta numai în modul lor de manifestare care împrumută adeseori elemente intelectuale. Limba, gândirea, reli-

gia, știința, artele și meseriile poporului se vor schimba; iubirea, ura, gelozia, invidia, frica, simțământul conservării traiului vor determina pe oameni în totdeauna, la același fel de fapte. Dacă ar fi cu totul neistoric a conchide dela un fenomen intelectual din vremurile noastre, la unul de aceeași natură din timpurile trecute, este din contră cu totul îndreptățit a admite, că în sfera pasională omul a lucrat în totdeauna în același mod și a scoate acolo de unde nu avem probe directe, din faptele așa cum se petrec sub ochii noștrii, cele ce au trebuit să se întâmple în timpurile dela cari nu ne-au rămas mărturisiri". (A. D. Xenopol. a. c. pg. 41).

Pe baza celor spuse de istoricul român putem ajunge la concluzia f. logică, că așa s'au întâmplat lucrurile și în Transilvania. Pentru a dovedi acest fapt, vom cita din documentele mai noi, câteva care ne spun că populația acestei provincii nu au părăsit complet țara, ci s'au retras la munte și că retragerea în munți luase un caracter f. pronunțat.

Asifel un document din 1510 spune că „oile iobagilor noștrii din Varlava, au fost fără drept alungate din munți". Altul din 1567 al camerei fiscale ungare prin care se cere supunerea la contribuție și a Valahilor „care se ocupă cu vitele și stau în munți". Altul din 1570 al unui comitet al Secuilor, ni-l arată pe acesta scriind către senatul acestui popor, ru-

gându-l ca „în fiecare zi să urcați munții cu toată puterea voastră și să sfărâmați pe viclenii de Valahi . . . " Și nu numai în Transilvania se petreceau faptele așa. În toate locurile unde populația romanizată era deprinsă cu viața stabilă și era lovită de năvălirile barbare, își căuta scăparea în munți. În sudul Dunării prin Moesia, Valahii trăiau pe munții cei înalți și în locurile cele mai reci, pe înălțimi după chipul cerbilor, sărind ca și caprele peste prăpastii amețitoare, înălțimi înfricoșate.

Pentru susținerea acestei afirmații, a retragerii elementului autohton în munți, afară de argumentul prin analogie, expus aci mai avem și argumentul geografic.

Faptul că terminologia geografică a muntelui, poartă un caracter curat românesc, precum și râurile, dealurile, ca și satele, sunt un sprijin f. puternic pentru cele spuse mai sus. Dacă vom cerceta cu răbdare numele munților și ale tuturor dealurilor din regiunea secuizată, vom ajunge la o constatare interesantă; anume că toate poartă numiri românești, cari sunt întotdeauna „o dovadă foarte puternică de vechimea și până la un anumit grad de întăietatea elementului etnic, care le-a botezat". (Va urma)

Ștafetă

„Antologiei Bărăganului"

Hăt! din hăul vâlvătăii-amurgului
Vine-un călăraș în goana murgului;

Colbăria, fum pe-a zării stingere
De pe drum o scurmă 'n zveltă atingere;

Străfăind și cu zăbala slobodă
Văjâe vârtej și surd tot tropotă;

Jivini verzi în mișunatul cozilor
Fug din drum sub îndesirea boziilor,

Sboară falfăind greoiu o dropie —
Calul și oșteanul vin . . . s'apropie:

Dărz, cu o curea cruciș pe tunecă
Cu musteți, în zare ochiu-i lunecă;

Pe șold sună geanta cu ștafetele
Ce sub cușma neagră îi curg pletele.

Flinta-i după umăr — strâns din pintene
Fuge murgul salturi svăcnind sprintene;

Fuge ca pișcat de spinul strechiei,
Flutură departe poala zeghiei;

Se mai vede: cușma, țeava, umării
Și-acum piere 'n rogozișul Dunării.

Luciu lunii ca al iataganului
Stă pe înserarea Bărăganului . . .

GEORGE DANUBIA

Eminescu, buciumașul Transilvaniei

Iarăși Eminescu! Eminescu, în ultimul timp, a devenit o obsesie, căci rar deschizi o revistă sau ziar, în care să nu găsești vreun articol mai mult sau mai puțin interesant despre acel ce a exclamat: „Cine-a îndrăgit streinii, mânca-i-ar inima câlnii“, ca o anatémă ordinară renegeților care trădau interesele țării. S'au scris vieți romanțate despre „cel mai nefericit poet“, s'a căutat să se pătrundă în structura intimă a sufletului său, dar în mai toate cercetările nu s'a ținut seamă de factorul cel mai important, care ar fi adus contribuțiuni valoroase, neprețuite, la înțelegerea lui Eminescu „omul“, la înțelegerea personalității lui. Fără îndoială că maestrul a avut multă dreptate când a cugetat: „Un om deștept cunoaște pe nerod căci nerod a fost fiecare în viața-i, dar un nerod nu cunoaște pe un înțelept, căci n'a fost niciodată înțelept“. Și pare-să că acesta făcea parte dintre cei dintâi.

Manuscrisele academiei în care Eminescu și-a turnat bronzul ideilor și aurul fanteziei au fost cercetate și răvășite în ultimele decenii de studiosi entuziaști care voiau să „mărească gloria lui Eminescu“. Greșea regretatul Cincinat când spunea:

*Gloria lui Eminescu
O să albă două Pete;
Poate: Versurile mele;
Sigur: Statua lui Späthe.*

Gloria lui Eminescu este plină de petele epigonilor puțin înțelegători, iar prezicerea poetului: „Prافل ridicat din cartea-ți l'o sufla din ochelari“ s'a împlinit aveau. D. Radu I. Paul*) căutând să explice geneza diferitelor poezii, diminuează într'un oarecare grad coeziunea intimă a liricei eminesciene, ca de altfel mulți alții; d. Călinescu ne arată pe destrăbălatul Mihai care taie găștele cu cioporul și dă la iveală fragmente create în timpul când maestrul nu era deplin stăpân pe facultățile sale spirituale. D. Tudor Vianu caută originea imbinării supra-expresivă și specific eminesciană: „farmec dureros“ sau „dulce jele“ în poezia romantică germană. Eminescu a trăit însă emoția care constituie fundamentul cerebral al acestor împerecheri de cuvinte, întrebuițând formele verbale de mai sus, drept cele mai corespunzătoare echivalentului emoțional, ca ceva aprioric ideii. Nu este exclus ca Eminescu să fi întâlnit simboale similare în literatura germană; nu poate fi învinuit însă că le-a întrebuițat, cum nu putem fi nici noi învinuiți că vorbim o limbă țesută pe urzeală latină... Din exces de zel asemănător, cunoscutul psihiatru, dr. Vlad, identifică genialitatea lui Eminescu

cu o stare psiho-afectivă anormală, însușindu-l cu boli nervoase capabile să creeze, în mod logic, un desechilibru al facultăților cerebrale. După afirmațiile D.-Sale: schizoid, mazochist, grandoman, gâtist, narcisist, etc. ca o consecință firească a sifilisului ereditar, era predispus și la tuberculoză. Cartea d-lui Vlad este o jicnire pentru public și pentru poet, cu toată mențiunea din prefață, din care nu reiese decât că: defăimându-l îl înalță!

Dar să știți d-lor, Eminescu n'a fost o piaiță cocoțată pe-o sârmă întinsă între doi pari, gata să se prăvale, în orice moment, în întunericul nebuniei celor de jos. Nu! S'au făcut destule impietăți pe marginea mormântului celui mai mare poet al nostru și trebuie să se înceteze. Țărâna trebuie să acopere „lutul“ iar pentru cugetele noastre nu trebuie să rămână decât strălucirea, raza de lumină. O! dar netrebnicii nu vor putea niciodată să ridice ochii plecați, căci aceasta i-ar orbi...

Tot ce-a fost fantezie, creație personală a poetului, frământările zilnice de care nu poate să scape nimeni și care sunt: „într'un mod fatal legate de o mână de pământ“, au fost etalate pe meterezele, clădite din ignoranță și poate din răutate, ale unei critici rău înțelese, alături de pornirile bolnăvicioase ale sufletului său trudit. Și tot aceiaș critică rău înțeleasă s'a grăbit, fără jenă sau rezervă să afirme că Eminovici ar fi neam de „muscal“ sau „evreu“. Chiar dacă aceste afirmațiuni riscante constituiesc adevăruri concrete, găsim că s'a comis o crimă, un sacrilegiu desgropându-se țărâna unor strămoși falși, închipuiți, pentru a deruta rațiunile simple și a face să se strecoare în noi un regret vag că nu avem încă un poet mare. Eminescu este al nostru ca țarina în care zace uitat, și care-l ține îmbrățișat cu brațe de amante mult cântate de el, iar dacă pe întinsul țării pe care a iubit-o n'au răsărit decât nuferii palizi ai unor busturi sărăcăcioase și inestetice lucrute, Eminescu emană din tot eterul înconjurător, din apele sărutate de lună, din ramurile obosite ale plopilor, din stetele „nemuritoare și reci“ și... din manuscrisele din rafturile Academiei, cărora nu li s'au dat destulă importanță.

Eminescu, pentru cititorii din întreaga țară și în special pentru cei de peste hotare, n'a fost decât un spirit bolnav și un îndrăgostit incorigibil, pe care natura l-a înzestrat cu darul de a săpa în marmura neagră „spleen-urile“ și fazele boalei sale.

Un visător romantic, care în trecere prin lume n'a văzut decât unicul sbucium: al dragostei. Despre vederi politice și sentimente naționale: nimic!... E adevărat că ediții de demult epuizate, ca aceia a

*) Pagini Literare 15 X. 1934.

d-lor I. V. Ionescu și N. Georgescu, cu un studiu introductiv de A. C. Cuza, — apărută în 1914 la Iași și care este o publicație aproape completă a manuscriselor sale și o culegere minuțioasă a articolelor din Timpul — au căutat să ne înfățișeze pe Eminescu în trăsături cât mai apropiate de natural prin ampla prezentare a felului de a gândi al poetului așa ca cititorul să-și poată face o justă părere despre ceiace a zămislit creerul său. Astfel nu mai avem un simplu trubadur, cu lira spartă, pesimist degenerat, ci și cu puțină culoare omenească, îl vedem muncit de problemele cotidiene ignorate de cei în drept să le rezolve. De mult ne deprinsesem a atribui geniului nostru național un pesimism organic incurabil, care de altfel l-a și dus în mod fatal la ruină. Dar coborându-ne printre nebuni vom vedea că și aceștia au momente de luciditate, contrare stărei obișnuite și cu atât mai mult Eminescu care nu putea fi încă socotit ca atare, trebuia să fi gândit și într'altfel adecă pesimismul său trebuia să fi fost sfâșiat de raze mari de optimism, căci nu există om care să nu fi simțit imbolduri de viață, muguri tainici ascunși sub huma mizeriei, care să-l facă să spere, să iubească lumea și să-și iubească țara. Da, să-și iubească țara, aici am vrut să ajung... Contrar teoriilor criticilor de panoramă, preinșilor filosofi și psihiatri, care mai susțin, — cu o nerușinare demnă de disprețul omului serios, — că Eminescu a fost renegat și nu și-a iubit țara, avem cuvintele poetului: *„Renegații sînt veninul pe care natura binefăcătoare l-a depărtat din corpul nostru... La noi erau un rău și e o fericire că în mâinile dușmanilor sînt asemenea un rău“*; cât și articolele cu vederile sale politice, pe care vine să le întărească marea sa personalitate, pe care o afirmă și cei mai aspri critici, și care înseamnă mai mult decât un jurământ pe cruce sau decât toate studiile din înaltele academii moderne. Iată de ce a fost necesară publicarea „postumelor“ pe care nu știu care critici o considerau greșală, ne ținând seamă de importanța acestui fapt sau de a celuiilalt și anume: că Eminescu nu-și publica poeziile singur ci cele mai multe din ele au văzut lumina tiparului datorită prietenilor și admiratorilor lui. Deci argumentul că Eminescu a răspuns negativ când a fost întrebât dacă mai are ceva de adăogat la editarea poeziilor sale, cade. Modest, îi era tot una câteva pagini în plus sau în minus și afară de aceasta, niciodată nu i se păreau perfecte producțiile sale. Astfel că, numeroase poezii bune erau considerate de el drept „încercări“ și lăncezeau multă vreme între hârțoage. Sunt de remarcat și alte producții mai slabe, care nu constituiesc o valoare estetică din punctul de vedere al formei, dar care excelează în bogăție de simțire și pătrundere.

Eminescu a avut comoții psihice sortite să sublimeze în realizări estetice — prea puternice

— mai înalte decât cele exprimate în poeziile cunoscute. Pe acestea i-a fost imposibil să le înlățue, într'o limbă dură pe care deabea o crea, neînchegându-le astfel definitiv. Fragmentate și imperfecte ca formă, bucățile din sufletul său, care au rupt coardele lirei, vor face să vibreze sufletele românești dealungul veacurilor, căci după Coșbuc, el este cel mai expresiv artist naționalist. Ar fi fost destul ca literele de foc ale „Doinei“ să dăinue din toată opera sa, ca acei ce simt sau nu românește să-și dea seama de crezul său naționalist. Petofi a cântat dragostea și libertatea, dar Eminescu a știut și să se revolte și în scântei de corindon a scăldat făgașul luptei. A știut să-și îmbărbăteze neamul obidit, să taie în carnea vie a renegaților și a parveniților, iar dacă a exclamat scârbit: Dar d-lor, mi-e rușine să fiu Român! a motivat aceasta: Dar ce fel de Român! Român care vrea a-și însuși monopolul, privilegiul patriotismului și al naționalității — așa Român de paradă mi-e rușine să fiu! Naționalitatea trebuie să fie simțită cu inima și nu vorbită numai cu gura. Ceiace se simte se respectă adânc, se pronunță arareori! — Iubesc poporul românesc fără a iubi pe semidoctii și superficialitățile sale! Cine-și mai exprimă astăzi rușinea de a fi român când „român“ ni-l macatul sub care acoperim mârșeveniile în care ne complacem? Nu suntem oare dintre aceia care ne batem cu pumnul în piept și strigăm că suntem români, pe când belșugul țării e supt de viermii cu pântec umflat?

O! dar e aproape vremea când zbenghiul nerușinării va înflori pe frunțile noastre și sub greutatea lui câte capete vor mai sta semețe?

Entuziast, Eminescu cheamă, în poezia „La arme“ prin accente de bucium, întreaga românie sub steaguri și deși mai imperfect ca formă în comparație, cu al lui Șt. O. Iosif, îndemnul lui Eminescu trezește ecouri fantastice, ca pași greoi în gură de grotă, prin faptul că se adresează regional:

Pierit-au oare toți vultanii
Și șoimii munților Carpați!
Voi fii ai vechii Transilvanii
Sunteți cu totul enervați.
Și suferiți în înjosire
Dela Brașov pân' la Abrud,
Ca să vă fie în robie
Fino-Tătarul orb și crud.
Și nimeni lanțul n'o să sfarme
N'aveți inimi n'aveți mini?
La arme, la arme frați români!

Iar în strofa IV-a culminează prin evocarea figurilor din trecutul eroic:

Pierduți sunteți pe Criș și Mureș?

E moarte, e leșin, e somn ?
Au Dragoș nu-i din Maramureș ?
Au n'a fost în Moldova Domn ?
N'a frânt a dușmanilor noui
N'a frânt pe Leși și pe Tătari, —
Au Dragoș vânători de bouri
N'o să vâneze și magyari ?

Astfel alunecă treptat spre imbold, după ce în „Ce-ți doresc eu ție, dulce Românie“ binecuvântase țara cu forțele ideale . . .

Eminescu, în calitate de pionier al curentului pur naționalist, a căutat să înfățișeze pe „căpitanii“ revoluției din platourile Transilvaniei. Horia, martirul sfârticat pe roată, eroul principal din călcarea iobăgiei și zdrobirea feudalității din Transilvania se profilează epopeic, apoteozat pe crenelurile cetății carpatine :

Horia pe munte falnic stă călare,
O coroană sură munților se pare.
Iar Carpații țepeni, îngropați în nor
Își vuiau prin tunet gândurile lor.

Eu am zise-un tunet, suflet mare, greu,
Dar mai mare suflet bate 'n pieptul seu.
Fruntea-mi este albă ca de ani o mie
Dară a(l) lui nume mai mult o să ție.

Nalți suntem noi munții, zise-un vechiu Carpat,
Dar, el e mai mare, că ni-i Impărat . . .

Aceiaș atmosferă de gloriificare plutește și în tabloul dramatic „Mureșianu“, în care autorul cunoscutului marș „Deșteaptă-te Române“ exclamă descătușat de cugete apăsătoare :

„Să cânt cum leul rage, să cânt ! Sdrobită liră !“

pentru a termina declamându-și, ca improvizație inspirată, „marșul“, acum interzis de cenzură, acum când e mai multă nevoie să se strige :

„Deșteaptă-te Române !“

„Geniu pustiu“, o altă comoară postumă zugrăvește cu cărbunele idealizări (numai a decorului) scene de revoluții, fără a falsifica cătuși de puțin stările de spirit ale românilor răzvrățiți :

„Revoluția ardea în câmpia Transilvaniei . . . etc. Prin sate colinda vestea cum că se ridicase Românii împotriva Ungurilor și Impăratul Codrilor bătrâni și al munților suri și sterpi aduna pe vulturii din vizuinile lor stâncoase împrejurul flamurilor românești. În creerii împietriți ai munților și 'n aerul lor cel rece flutura tricolorul, trăia libertatea Transilvaniei“.

Iată că Eminescu știa să evoce și în altfel măreția și frumusețea naturii, deosebind-o de aceia cântată în eroticele sale. Apoi înșiră scene în care avântul românilor transilvăneni este prins sub un colorit gigantic, alternându-le cu altele în care micimea de

suflet a magyariilor excelează : „Intr'această Ungurie deveniseră nesuferiți. Bănuiala și deseori nici aceia era destul, pentru ca cineva să fie spânzurat ori împușcat etc. . . .“ Iată o discuție între Unguri, referitoare la fata unui popă pe care-l spânzuraseră :

— „Nu trebuie să moară ! Ea-i nevasta noastră a tuturor . . . Nu trebuie să moară“.

— „Eu am căzut întâi la sorț, etc. . . .“

Și după ce glonteale lui Nour o salvase făcând-o să moară cu zâmbetul pe buze :

— Hehe ! — zise János, — voi râdeți de popa, eu de fata popii. Ce crezi că moartă a scăpat de mine ? . . . Nu, nu, nu ! Ehe ! fată, scoli că János vrea să te sărute“.

Eminescu lucrând prin antiteză știa să facă deosebirea, prăpăstioasă dar justă, dintre Român și Ungur, deosebiri care dăinuiesc și astăzi, după cum glăsuesc proverbele românești :

„Sângele apă nu se face“ și

„Lupul își schimbă părul dar năravul, ba . . .“

La Eminescu atitudinea românilor era firească, deci nobilă : „Era teribil acest popor când își scutura lanțurile lui de fier — teribil ca varga lui Dumnezeu — și oare nu sunt toate popoarele așa ?“

Cu o simplitate măiastră descrie pe popor, ceiaș dovedește o fină și îndelungată observație, o înțelegere profundă și o iubire nețărmurită : „Bland și pacific în timp de pace, fizionomia buonomă, ochi sinceri, statura aplecată de sarcina grea a vieții. Dar vezi-l în revoluție. Vezi profunditatea aceluși suflet teribil care zăcea sub masca buonomiei, vezi cum presupune ; de nu știe injuriile trecutului, vezi cum aruncă lanțul mâinilor sale în fața stăpânilor fără de suflet“.

Inchee printr'o considerație bine studiată asupra revoluției în general : „Un om de ucis, o literă ne citită ; un oraș ars, o pagină de întors — iată cartea de legi a revoluției onarilor, a dreptății lui Dumnezeu !“

Numai Panait Istrati, în literatura noastră, a mai putut să desprindă, dintr'un stil uimitor de simplu, figuri nemaipomenit de reale, pline de viață (Haiducii) și frământate de grija agonisirei celor necesare unei mizerabile existențe, (Les chardons du Baragan). Moș Anghel, Tața Minca, sunt tipuri bine izolate în literatură dar strâns legate de poporul căruia îi aparțin. ◊

Asupra poporului Maghiar avea o ideologie specială. Ungurii, oricât au fost de răi nu ne-au făcut, — pe lângă unele rele neînsemnate, — decât un mare bine, căci după cum spune Eminescu „ei sunt prea barbari pentru a ne putea înghiți“. Nu au reușit decât să ne apese, deșteptându-ne dintr'o toropeală care se agravase în urma năvălirilor barbarilor. Astfel vede Eminescu conviețuirea îndelungată între unguri și români pe pământul dacilor

despre care Horațiu spune : „Dacus (et Aetiops) delevit pene urbem occupatam seditiōibus, (hic formidatus classe), ille melior sagittis missilibus. (Dacul și Etiopianul) au distrus aproape Roma sfâșiată de revoltă; (acesta temut prin flota sa), acela superior prin săgețile trase“.

Eminescu se revoltă atunci când se spune în camera Ungariei că nu există un neam românesc și recomandă : „un protest energic contra purtării“ neioale a poporului turanic. Cu o legitimă încordare se ridică deasupra nivelului de naționalism al multora dintre români și strigă sus și tare : „Prefer lupta în locul unei dreptăți nedrepte, prefer de a muri în loc de-a deveni maghiar!“ Cu toată originea sa, greșit stabilită de biografi, peste hotarele etnice ale României, Eminescu a fost român căci a simțit și-a rostit românește.

„Și apoi în sfatul țării se adun să se admire Bulgăroi cu ceafa groasă, Grecotei cu nas subțire“, nu întăresc cele afirmate ? Nu vedea Eminescu în tot ce era venetic un rău, o rușine țării, o plagă nefastă ? Cu toate că-și știa țara într-o stare mizerabilă, cu toate că vedea suferinți pe unde trecea, nu a disperat și cu mândria caracteristică haiducilor, a omului cu încredere în viitor și în triumful sângelui Daco-Roman, strigă din răspuțeri, să audă tot ce-i strein, tot ce-i oriental : „Nu se ucid lezne națiunile, Domnii mei, — și mai cu seamă cea română nu!“ Eminescu întrezărea, a fost un vizionar. Noi nu disperăm în starea de acum, dar nu trebuie să închidem ochii. Eminescu se mai bizuia pe „craii munților“, pe nepoții pandurilor lui Tudor, pe haiduci sau pe vulturii dela 1848. Noi însă nu ! Imboldul și forțele sânt în noi.

Aceste fapte, poate mai mult decât toate producțiile sale filosofice la un loc, caracterizează minunat pe luptătorul Eminescu, pe acela care cutreera finuturi cu I. Creangă, îmbrăcați în haine țărănești de aba groasă, țesute de mâinile vre-unei românci care știa să cânte doina și să 'nvârte hora. Aceste fapte contribuiesc la zeificarea poetului, permițându-ne a-l vegea sub lumina clară a idealismului în politică și făcându-l demn de alăturarea cu Horia, Iancu, Tudor, care, pe căi diferite, dictate de împrejurări și de vitregia veneticilor și a vremurilor, au contribuit la clădirea pe temelii trainice, a ceiaze numim astăzi România Mare. Dar nu numai teritoriu ci și omogenitate trebuie statului român. Suflet și duh românesc trebuie să răsără din brazdele aurului și din crestele unde în timpuri de bejanie se frământa doina, și grai dulce românesc să fie legătura externă între frații aceleiaș mume. Ochii celor ce-au rătăcit în besne vor privi soarele nou deacum încolo, după ce s'au scurs 17 ani de când „a sunat libertatea Transilvaniei!“ . . . Iar dacă mai vreți dovezi despre simțirea adânc românească a lui Eminescu, voi mai

aduce : „Ce să vă spun ! Iubesc acest popor blând, omenos . . . ; iubesc acest popor, care nu servește decât de „catolici“ tuturor aceluia ce se înalță la putere — popor nenorocit care geme sub marea tuturor palatelor de gheață ce i le așezăm pe umeri“.

Lăsând la o parte numeroasele încercări dramatice în care fragmentat, se cântă trecutul : Bogdan-Dragoș, Mira, Mureșianul, Alex. Lăpușneanu, Alexandru-Vodă, reproduc din „Dați-mi arpa“ :

„Voi să cânt în poezie
De-acei timpuri urâți, păgâni,
Când strămoșii cei bătrâni
Se luptau cu bărbăție
Și-au dat nume : „La Români“.

— — — — —
Câți maghiari cu cap de câne
Câți tătari cu ochii mici
Câte triburi de peltici,
S'au zdrobit de stânci bătrâne
Ce veghiază încă-aici . . . “

Buciumul lui Eminescu a trimis vibrarea sa sguuitoare deasupra timpilor. Astăzi, când chemarea și imboldul lui sunt acoperite de urletele stepei, am găsit necesar și ne-am considerat datori să amintim și să reproducem, în articolul de față, câteva fragmente, — înțonări răzlețe de-ale maestrului, — sperând că românii transilvăneni vor ridica frunțile sus și eliberați de preocupările zilnice, vor auzi, crescând, accentele de tunet ale lui Eminescu : „buciumașul transilvaniei“. Să nu se uite că ne-a lăsat „Doina“ și „Scrisoarea III“, iar dacă patrioticele sale au avut uneori acorduri disonante, nu sufletul românesc i-a lipsit, ci suflete românești ! Eminescu a fost Prometeul care a adus foc din inima sa poporului românesc și fiindcă deabea după amar de ani i s'a ridicat bustul pe malul mării, cel puțin să i se împlinească mai curând ultimul ideal : *Să se lupte pentru o Românie românească, așa cum luptase el.*

Vasile Culică

Frânturi din scara gândirii

A restabili ceva ce ființează este mai ușor decât a produce ceva ce nu ființează.

(St. Ioan Chrisostom)

Numai neizbânda ne silește a mărturisi că am greșit.

(Bossuet)

Cine vrea să învingă, rare ori este învins.

(P. Cornelle)

Peste umărul vremii

„Să nu ne închipuim că putem grăbi noi scurgerea vremii înaintând ceasornicele noastre după cum ne taie capul”.

Bismarck.

Ceiece stăpânește puternic, mai puternic decât orice specia umană, sunt instinctele.

Instinctul conservării și perpetuării speciei, constituie singura rațiune de a fi, a existenței omenești și adevărata pricină a tuturor conflictelor și nemulțumirilor, războaelor și idealurilor, ce frământă necontenit omenirea.

Toate sistemele etice și filozofice, toate ideologiile sociologice și politice, au în structura lor, acest adevăr biologic, după cum în toate închegările omenești, rezidă nestrămutata „voință de a fi”.

Ceiece stă la baza întregii activități individuale și ceiece a determinat închegarea conglomeratelor umane, dela forma cea mai primitivă a clanurilor, până la formele superioare ale societăților de azi: state, națiuni — a fost interesul.

Interesul e un permanent regulator al vieții, în toate multiplele ei forme; iar viața e luptă și mai ales oarbă nevoe a săturării, crâncen război pentru existență.

Dar în afară de strigătul sălbatic al speciei, în afară de îndărătnicia instinctelor biologice, mai e și vocea adâncului din noi, chemarea către ideal, către înaltele idealuri ale umanității, care cer împlinire și dreptul la o viață specifică, cer libertate și desmărginire.

Cum se rezolvă acutul conflict dintre forțele organice și cele ale spiritului?

Biruința însemnat-a vreodată subordonarea instinctelor rațiunii? Sau, aceasta e un ideal, sălășluit în depărtări veșnic neatins?

În adevăr că înblânzirea bestiei din om, nu se va putea infăptui niciodată.

Supremația spiritului, ar face ca progresul să se găsească la răscruce și evoluția să-și înceteze cursul.

Tocmai o atare casnă, pentru intima împăcare, neîntrerupta rivalitate a omului cu sine însuși și strădaniile omenirii, de a prinde idealurile ascunse în dosul posibilităților de realizare, constituie sensul și echilibrul vieții.

Aceasta-i forța de coeziune, a societăților umane și motivul determinat al solidarității generațiilor între ele.

Comunitatea de interese, legătura de sânge și aspirații, au creat națiunile de azi cu specificitatea lor, specificitate formată în timp și produsă de obiceiuri, tradiții și valori spirituale cu un caracter de identitate și permanență.

Asemenea valori s-au creat mai ales prin deprinderi și adaptare conștientă la nevoile și năzuințele comune și de aceea ele și-au concretizat permanența în instituții și autorități, care sunt busola mulțimilor.

Deprinderile formate din repețirea actelor conștiințe — zice H. Schurz — sunt cea mai scumpă comoară, pe care au moștenit-o popoarele culte de azi, dela strămoșii lor, căci fără ele orice altă avușe ar fi ca o literă moartă”.

Se întâmplă ca, între individ, societate și instituțiile ei, să se nască o disociere, o contradicțiune, sau să se ivească un nerv, care să roadă esențialul edificiului social: „postulatul identității”, cum prea spune d-l prof. Rădulescu Motru.

Națiunile se găsesc atunci, în pragul unor grele încercări, în fața marelor răspântii. În astfel de situații ele trebuie să se trezească, trebuie să reacționeze.

În adevăr, că amenințări vrășmașe, presimțiri triste și tulburătoare îngrijorări, ne cutremură sufletul. Cascada marilor primejdii stă deschisă și cerul se întunecă a cumpănă și furtună, o vastă conspirație, pare că vrea să ne ingenunche și vechile păcate își arată consecințele.

După ce dealungul vremurilor, cu imense sacrificii, progresul a reputat victorii, în domesticirea brutalității umane, se încearcă acum o revenire la primitivitatea instinctelor.

Se urmărește o dărâmare, de edificii, o răsturnare de valori, sfărâmarea sfintelor și permanentelor valori morale, ale moștenirilor din străbuni.

Suntem înghesuși de altoirile silite și ne sugrumă imprumuturile străine, iar penetrația civilizației de aiurea, ne sapă adevărurile de aici și din totdeauna.

După ce criza economică mondială, care de fapt este o consecință a progresului tehnic „a barbariei civilizației mașiniste”, — cum spune un autor — a încrucșat brațele a milioane de muncitori, aruncând țările agricole în pragul unui eventual și puternic sdruncin social; pe de altă parte criza culturii, roade sănătatea noastră sufletească.

Mijloacele tehnice de producție, ne-a găsit nepregătiți și parcă au venit prea devreme, după cum modernismul apusean, în formele lui zămislitoare de nepotriviri, ar fi putut să mai întârzie.

Ce înseamnă tendința de accelerare a evoluției? Nu e aici semnificativa îmbrățișare biblică, simpatia

unei prietenii, de care ar trebui să ne păzim? Nu e aceasta marea cascadă a primejdiilor? Când evoluția și-ar urma nestingherit cursul, iar fenomenele și transformările sociale, adaptarea la o nouă mentalitate, ar fi cerute de realitățile de fapt, nici o primejdie nu ne-ar mai paște.

Dar, când se întrevăd urziri în schimbarea de directive și inversarea scopurilor, când se asediază mai ales actuala ordine morală, cu infiltrarea clandestină, a unor noi orientări și altă mentalitate, când generațiile tinere sunt alese ca teatru de luptă și punctul de ochire, prada mult râvnită de vrășmășia conspirativă, atunci primejdia e destul de eloquentă.

Și nu se găsește nimeni în țara aceasta, care să înfrunte pericolul ce amenință patrimoniul spiritualității naționale?

Nu vede nimeni cum se întind groaznicile consecințe ale indolenței noastre?

Nu e oare un act de mișelie și de înaltă trădare națională să îmbrățișăm inovațiile de aiurea, iar valorile etice și spirituale ale tradiției să le socotim hârburi ori zdrențe de aruncat la gunoiu?

Cutul spiritualității străbune e un izvor de însu-

șiri și puteri, un principiu de conservare și izbândă națională, generațiile viitorului trebuiesc crescute numai în acest principiu.

Adaptarea la noile curente morale și politice, care vin din altăparte, trebuie să se facă potrivit cerințelor de aici.

Pentru noi primul principiu de conservare națională e o chestie de viață și de moarte. Suntem deci în legitimă apărare . . .

Deaceia socotim că e momentul supremelor sancțiuni. Se va spune de unii, că e târziu; *târziu și totuși niciodată nu va fi mai de vreme ca acum. Să n'asteptăm ceasul legitimei apărări, cu furia deslănțuirii violente.*

Autoritatea statului, trebuie să garanteze, viața noastră morală și să ridice zăgazuri ucigașelor infiltrări. Măsura care se impune, trebuie să aibă puterea tămăduirilor definitive, forța de revoluționare a mediului bolnav, pentru a-l îndrepta spre matca sănătoasă a vieții noastre naționale.

Iată remediul, singurul remediu.

R. Ravini.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Forța generatoare a creștinismului

„Înainteze cultura intelectuală oricât, desvolte-se științele tot mai în largime și în adâncime, și lumineze-se spiritul omenesc oricât de mult, peste înălțimea și cultura morală a creștinismului, cum scânteiază și strălucește în Evangheliă, el nu va trece“.
Goethe.

Popoarele, ca și indivizii, în lupta pentru existență, în drumul lor spre ideal înving sau cad în măsura puterii lor spirituale.

Ceiace stăpânește lumile, adâncurile și viața întregii firi, ceiace dirigiește marele angrenaj al universului, axa vie, care, înprăștie resorturile existenței, rosturile și înaltele ei chemări, e spiritul.

Omul a fost și va continua să fie, lui însuș un semn de întrebare. Viața un altul. Din legătura lui cu ea s'au născut altele. Și din toate timpurile, mintea omenească s'a frământat cu deslegarea problemelor mari, cu pătrunderea tainelor, pe care i l-a pus viața și destinul său. De aci e punctul de plecare a filozofiei și reprezentanții ei au încercat să dea răspunsuri și soluții, principii și doctrine, care n'au multumit deajuns.

Nicăiri însă, mintea gânditorului nu s'a simțit mai neputincioasă, n'a rămas mai neputincioasă, n'a rămas mai uluită ca 'n fața morții.

În pragul acesta de abis și de eternă enigmă, un Hamlet, un Faust și atâția alții și-au pus întrebarea „a fi sau a nu fi?“

Moartea, cu tot noianul de vedenii și gândiri sinistre, cu straniile presimțiri și adinca cutremurare a sufletului în fața imensului întuneric, iată taina ce frînge grumajii filozofiei.

Dar moartea și problema destinului uman e tocmai punctul de plecare a religiunii.

Religia considerată ca legătura insului cu marele tot, și-a luat asupra-și răspunderea să rezolve conflictele, „legate în mod fatal de o mână de pământ“ și să astîmpere nepotolita sete de mai bine, să în-

chege armonia între oameni și să înpace pe om cu Dumnezeu.

Morala vechilor religii era limitată și oarecum restrinsă la un anumit grup social, mărginită de granițele de castă, rasă sau națiune, cum e morala iudaică „un cod de legi morale juridice și politice.”

Intr'un moment istoric, când vechea religie n'a mai putut da *cît* trebuia și mai ales *ce* trebuia, într'o vreme cînd omenirea era roasă de păcat pînă în atît, încât nicăiri nu mai întrezărea scăparea, divinitatea, își difuzează spiritul pentru a mântui, dăruindu-se pentru a vindeca.

Apare atunci „spiritul legii celei noi”, materializarea Dumnezeirii în persoana lui Crist, Intemeetorul Creștinismului, „forma cea mai înaltă de religie pe care a cunoscut-o timpurile istorice”. (P. Andrei).

Creștinismul, nu dărmă temeliile vechii religii, ce o completează. Isus zice: „*Eu nu am venit în lume, să stric legea, ci s-o împlinesc*”.

Desăvârșirea aceasta, e nota originală, datorită căreia, Creștinismul, a pricinuit cea mai mare revoluție morală, pe care a cunoscut-o timpurile. Crist, în doctrina sa, se ridică la cele mai superioare concepții, și descoperă cele mai eterne adevăruri, arată lumii calea spre cer, spre Dumnezeieștile isbânzi, făcând ca discipolii săi, să-și ducă sarcina chemărilor lor, cu bravuri de eroi, sfărămând munții de platră și spintecând marginile, ducând flamura credinței lor, a credinței adevărate, „până la capătul vânturilor și al valurilor”, cum spunea bătrânul Heraclit; pentrucă, singurul, El Crist, a descoperit, „taina întregii creațiuni” (Spengler) și condițiile fundamentale, ale vieții popoarelor.

De două mii de ani, învățătura lui Crist stă vie și nestrămutată, adevărul ei gonește biruitor întunericul și sfarmă zidurile împotrivirei, mișcă noroadele și le înalță spre cer, pentrucă „între cer și între pământ, între Dumnezeu și între popor, există o legătură indisolubilă” (Mazini).

Care din înțelepții pământului, a arătat mai lămurit și mai plastic, mai adânc și mai convingător, decât Isus, rostul omului și al vieții „care nu se poate termina la poarta cimitirului”, idealurile umanității și sensul creațiunii?

Cine a cântat mai divin decât El, măreția firii, sublimitatea și triumful vieții, și cine i-a dat o mai supremă jertfă?

Și totuși nici o prigoană n-a fost mai aprigă decât aceia împotriva creștinismului, nici o nelegiuire mai mare, ca aceia a răstignirii Lui, nici o prihănire mai condamabilă ca aceia a Sofiștilor, a trufașilor filosofi, mărginiți în relativitatea putinții lor de exploratori de himere și fantezii, înfrățiți cu minciuna și păcatul.

Un Marx și Engels, cu „concepția materialistă a istoriei”, n'au înțeles că „omul nu trăește numai cu pâine”, că un fenomen economic, nu-i un fenomen curat material, el implică elemente ideologice și de vreme ce un fenomen e social, nu-i nici odată, curat material”. (Gref).

Ei n'au priceput că, „*Seva e aceea ce face copacul*” (E. Reclus).

Un Stirner, în scrierea sa „Unicul”, înlătură orice ierarhie, îndepărtează religia, propagă părăsirea zeilor, dărmă ideia de stat și societate. El spune: „Dumnezeu sunt eu”, luând ca măsurătoare a orice „eul”, „Unicul”, marea lui nebunie.

Cam aceiași cale greșită urmează și Nietzsche, expresia individualismului excesiv, dus pînă la anarhism, preconizând supremația „eului”, a „forței”, intruchipată în *supraom*, *Zarathustra*, mai presus de Dumnezeu. Cu toate acestea, deasupra tuturor și a orice creștinismul se ridică biruitor.

„Cercul și pământul vor trece, însă cuvintele mele nu” zice Isus.

Goethe a spus un adevăr, pe care intelectuali cosmopoliti, fără idealuri și fără Dumnezeu, ar trebui să nu-l uite: „*Fiecărui om i se impune convingerea că, parecă îndărătul naturii, s'ar fi ascunzând o ființă mare, rînduitoare și cârmuitoare*”.

Ființa aceasta mare se descoperă celor „aleși”, celor ce cală spre dânsa, darurile ei minunate sunt quintezența însușirilor spirituale ale unui individ, ale unui neam, iar acelea spre dânsa este, creștinismul.

„*Un individ, un popor, care-și reneagă Dumnezeul se reneagă pe sine. Dar o națiune nu se poate renege, decât curmându-și zilele, dispărând ca națiune*”. (A. C. Popovici.)

Marele cancelar al Germaniei, Bismarck a spus: „*Luăți-mi credința în Dumnezeu, și-mi luați patria. Dacă nu ași fi un creștin drept credincios, dacă nu ași avea minunata bază a religiunii în mine, n'ați fi avut parte de un asemenea Cancelar*”.

Azi oamenii trebuie să se convingă, că pacea lumii nu-i posibilă, decât prin Crist. Din nenorocire „cei aleși”, să slujească lui, sunt așa de rari. Pentru a-i găsi, cercetarea lui Diogene poate fi încă actualizată . . .

Haralamb Croitoru.

*

CUGETĂRI

Modele au făcut mai mult rău decât revoluțiile.

(V. Hugo)

Pacea este fiica războiului.

(Voltaire)

Cetatea cu porțile închise

Ce vânt' grozav se sfâșie'n crenele
Și sângerează — furie schilavă
De flutură mătasa la drapele
Mai maestos, mai falnic, mai suavă?
Ce braț cotropitor lovește'n ziduri
Cu pumn răsunător de mână moartă?
Ce hanger ruginit se 'nflge 'n poartă
Cu aprinse vilejii de stinse liederuri?

Cine sântezi și ce cătați în noapte
De mișunați pe lângă metereze?
O! încetați cu urletul, doar șoapte...
Lăsați trecutul, barem să viseze.
Nu vă cunosc și n'am adăpostire
În mine dorm de zeci de veacuri anii
Eu port blazonul sfintei Transilvanii
Și sfinți ne zugrăviți în mănăstire.

Am răni deschise care mă 'nftoară
Pereți 'ncep a se coji de sânge,
Imi apăr stânca, unică comoară
Nici vânt, nici hanger nu mă poate 'nfrânge!
Legionarii m'au tăiat din stană
Pe pieptul sacru al legendarei Tracii,
M'au înălțat din sufletul lor Dacii
Și strălucirea antică romană.

Cine sântezi? Aduce-ți-vă stindardul
Să-l deslușesc din neguroase dăți
Și de pe fețe ștergeți-vă fardul
Bieți castelani rămași fără cetăți
Dar mântuiți atingerea de castă
Oricine-ați fi! Cu albe negre gânduri, —
Rătăcitori înfrânți atâtea rânduri,
Spre mântuirea și salvarea voastră

— Ne înturnăm sub scutul vremii turburi
Deschide ochi de stâncă să-ne vezi,
Venim sleiți, ca berzele la cuiburi:
Copiii tăi, nebiruiți honvezi...
— Vă 'ntrezăresc, — trufașă eri, stihia
Pe care-o isgoneau din sân de glie
Apuși martiri — bătrână igraste
Ce-mi măcinați cu râvnă temella.

Voi nemeși și magnați, asupritorii
Rătăcitorii, latifundarii
Ați alergat avizi după victorii
Și-ați necinstit în cale-vă. Voi carli
Ați istovit tezaurile sfinte
Cu lăcomia veșnic nesătulă,
V-ați îngropat în propria-vă hulă
Voi cruciații goalelor cuvinte.

Copiii mei în marginea pădurii
Azi înfloresc în jerbe mari de sânge
Și-au scris răboaje 'n slovele scripturii
Martirii vii, și secolii-l vor plânge.
Bastarzi, pe drumuri arse fără feluri
Cântați-vă smintitele litanii...
Ardealu-și are astăzi castelanii
Și turle ferecate cu oșeluri.

Fantastice creneluri fulgerate
Fășii de cer vor spinteca în două,
Poporul meu cu dor de libertate
A început din zori o viață nouă,
Trecutul îl cunoaște megieșul
Căci lăncu l-a fost scris pe piatra seacă
Cu paloșul, descălușat de teacă
De l-au citit și Moșul și plăeșul.

Incrementtă sânt pe muchi tăioase:
Nu veți topi arămurile 'ntrării.
Ucideți-mi pandurii, toți plăeșii
Carpați-i luați din fața scurt, a zării
Cu avânt turbat de mă veți nărui
Voi fi a voastră, castelani de pustă
Și lumea vă va fi mereu îngustă...
Dar nu, atunci... atunci nu veți mai fi!

Bătăi prin veac vor răsuna zadarnic
Asaltul poate secolii să dureze
E cunoscut sfârșitul lui amarnic:
Cum a 'nceput așa o să 'nceteze!
Legionarii sorb supreme vise
În umbra ocrotitelor morminte:
Măreață, cu puhoiul dinainte
Cetatea, va avea porțile 'nchise.

Nicolae Slavici

Mama la Români

de Prof. Eugenia Dr. Iiescu

(Urmare și sfârșit).

La noi, Români este cunoscută poesia „*Mama lui Ștefan cel Mare*”, unde se spune că acesta întorcându-se rănit și învins din bătălia dela Războeni și cerându-i adăpost, mama sa îi răspunde:

Du-te la bătae, pentru țară mori
Și-ți va fi mormântul încoronat cu flori!

Despre *mama lui Mihai-Viteazul*, se spune că după ce acesta a fost ucis pe Câmpia Turdei, ea trăia în mănăstirea *Coziei*, sub numele de călugărița *Teofana* și jelea cu nespusă durere, uciderea fiului ei, rugându-se ferbinte cu cuvintele:

„O Doamne! cu voința și cu ajutorul tău din cer; și cu rugăciunile cinstiților părinți, auzi și miluește pe bătrâna și jalnica lui maică din mănăstirea *Coziei*, și scoate-i trupul din țările străine și adu-l în țara de moștenire”.

În cartea sa intitulată „*Miresmele credinței*”, fostul nostru preot *Nanu* arată în cuvinte frumoase statornicia în credința strămoșească a *Doamnei Neaga*, soția lui *Mihnea-Vodă* și a domnițelor lor. *Mihnea-Vodă* a domnit în țara românească pe la 1585, când a venit de la Constantinopol un emir (pașă) cu firman de mazilire. *Mihnea-Vodă*, ca să salveze tronul a declarat că el a părăsit biserica creștină și ca dovadă a cerut să-i se aducă o cruce, pe care o scuipe de 3 ori, și o călcă de 3 ori cu picioarele sale. Auzind această faptă *D-na Neaga* și fiicele ei au spus: „Mai bine murim de cât să ne lepădăm cu nevredețenie de *Christos Domnul*, de crucea Lui prea sfântă, de *Maica Lui* prea milostivă”.

D-na Neaga se repezi prin șirul boerilor, se aruncă asupra crucei scuipe și batjocorite de soțul ei păcătos, o ridică de jos, o spală cu lacrimile ei ferbinți, o șterse cu părul despletit și o sărută de 3 ori. În urma acestei scene emirul îi strigă: „Și tu *Neago*, și fetele tale creștine vă veți închina totuși lui *Alah* . . . !” La acestea *Neaga* răspunde: „Sunt creștină și mai bine moarte decât altă lege!” — Domnițele se aruncară într-o fântână, iar *d-na Neaga* căzu și ea sub iataganele turcești.

Merită a fi amintită și *Anastasia*, mama marelui *Mitropolit ortodox al Ardealului Andrei Șaguna* și patroana gimnaziului nostru. La vârsta de 17 ani s-a căsătorit cu neguțătorul văduv *Naum Șaguna* la 1802. De la o vreme *Naum Șaguna* a început a scă-

păta și a săraci. Fiindcă sărăcia și necazurile nu sunt totdeauna sfătuitoari bune, ci adeseori răpun pe cei slabi de înger, îndemnându-i la fapte neiertate, așa s-a întâmplat și cu *Naum* Pierzându-și tăria sufletească de a mai lupta cu necazurile vieții, și speranța de a le putea învinge, făcu un pas foarte greșit. Făcându-i-se promisiunea, că dacă va trece la biserica Romano-Catolică, i se va ușura soarta și va primi ajutoare pentru creșterea copiilor. A intrat la tocmeală cu *Arhiepiscopul* catolic, care a înduplecat să-și părăsească biserica ortodoxă și să treacă la biserica rom.-catolică, împreună cu copiii. Auzind *Anastasia* de acest pas greșit a soțului său *Naum*, s-a mâhnit foarte tare, l-a părăsit și s-a dus la tatăl ei. Când au ajuns însă copiii, în vârstă de a cerceța școala, s'a pomenit cu poruncă mai înaltă ca să-și dea copii în grija episcopului rom. cat. spre a-i crește după cum le-a fost înțelegerea cu nefericitul *Naum*. Atunci s'a început lupta frumoasă și înăltătoare a *Anastasei*, care a știut să-și apere copiii, ca o leoaică puii săi, cu toată îndrăzneala și înțelepciunea, veghind ca o sentinelă neadormită, ca nici de cum să nu se deslipească sufletele lor de biserica părinților.

Ea era pătrunsă până în fundul sufletului său de adevărul că credința cea mai sfântă și mai curată este aceea în care au fost botezați, în care s-au închinat, și au răposat părinții și străbunii. După multe lupte și greutăți, tânărul *Anastasia* a căpătat învoirea de a rămâne credincios bisericii sale, și la 1 Noembrie 1833, a intrat în ordinul Călugăresc luându-și numele de *Andrei*.

Exemple de bune mame mai avem, în *M. Lor Regina Maria* și *Regina Elena*, mama iubitului nostru *Mare Voevod Mihai*, cari cu deosebită atențiune au îngrijit și îngrijesc de educația iluștrilor *Lor* copii.

Literatura poporană deasemenea exprimă sentimentele materne cu cunoscutele cântece de leagăn:

Nani, nani copilaș
Dragul mamei îngerăș,
Că mama te-a legăna
Și mama te-a căuta
Ca pe o floare drăgălașă
Ca pe un îngerel în fașă.

Poetul *Coșbuc*, are și el o poezie intitulată „*Mama*”.

Într-o casă sărăcăcioasă, trăia o mamă bătrână cu două fete. Ea mai avusese și un fecior, care însă plecase în lume și nu se mai întorsese. Atunci poetul pune în gura mamei următoarele:

Eu simt că voiu muri în curând
Că nu-mi mai sunt în fire
Mai știu și eu la ce gândeam?
Aveți și voi un frate . . .
Mi-s'a părut că aud la geam
Cu degetul cum bate!
Dar n-a fost el! Să-l văd venind
Ași mai trăi o viață.
E dus și voi muri dorind
Să-l văd odată în față!
Așa vrea poate Dumnezeu
Așa mi-e datul sorței
Să n-am eu pe băiatul meu
La cap, la ceasul morței!

* * *

Eminescu, are și el cunoscuta poezie intitulată „O mamă!”

O mamă dulce mamă,
Din negura de vremi
Prin freacă de frunze
La tine tu mă chemi.
Deasupra criptei negre
A sfântului mormânt
Se scutură salcâmi
De ploae și de vânt . . .
Se bat încet din ramuri,
Îngână glasul tău . . .
Mereu se vor tot bate,
Tu vei dormi mereu!

* * *

Vlahuță, în poezia „La Icoană” descrie prin cuvinte foarte mișcătoare: dragostea, credința și disperația unei sărmâne mame, care, murindu-i copilul, înnebunește!

În literatura franceză este o prea frumoasă poezie a lui *Jean Richepin*, intitulată „La chanson de Marie des anges”, care în traducere sună astfel: Era odată un flăcău care iubea o fată; ea însă nu-l iubea, ci își bătea joc de el. Fata îi zice odată: Adu-mi mâine inima mamei tale, ca s-o dau la câini. Băiatul se duse la mama lui, o omori, îi luă inima și fugi cu ea. Pe când fugea se împiedecă și căzu, iar inima mamei lui se rostogoli pe pământ; și pe când se rostogolea se cauzeau cuvintefe: „Te-ai lovit copilul meu?”

Din toate aceste exemple istorice și literare se vede că iubirea maternă îmbracă forme diferite, ma-

nifestându-se sub tot felul de sentimente, ca sentiment moral, intelectual, religios, patriotic.

Până acu am văzut exemple de devotament matern individual. Greutățile vieții însă, au silit pe multe mame ca în mai toate țările, să-și grupeze forțele în societăți, pentru realizarea scopurilor materne. Astfel în *Elveția* există societatea de utilitate publică a femeilor Elvețiene cu peste 10.000 membre în scop de a face să se coase de către femei haine pentru copiii săraci.

În *Franța* avem asistența maternă și infantilă, care îngrijește pe femeia din timpul sarcinei, și nu o părăsește de cât când copilul e de 3 ani.

Societatea „Goutte de lait” (picătura de lapte), care dă lapte sterilizat copiilor săraci. Apoi societăți, care organizează colonii de vacanță ale copiilor. *Suedia* deasemenea are societăți pentru protecția maternă. În *Statele-Unite* sunt cluburile mamelor, cu scop de a dezvolta calitățile morale și fizice ale femeilor.

Și în țara noastră avem societatea „Principele *Mircea*”, cu filiale prin toate orașele condusă de d-na *Vintilă Brătianu*, care dă diverse ajutoare copiilor sugaci. Leagănul Sf. Ecaterina la București și Iași pentru copiii găsiți precum și alte azile, societăți pentru coloniile de vară și în sfârșit marea societate „*Ocotirea orfanilor de Războiu*”, începută, organizată și condusă de d-na *Olga Sturza* de Iași, care a îngrijit admirabil de câteva zeci de mii de orfani de războiu în mare parte și fără mamă.

Fiindcă omul este educabil, prima noastră grijă a mamelor trebuie să fie a ne educa copiii, insuflându-le adevăratele sentimente, trebuie să caracterizeze pe oamenii *luminați, civilizați, liberi și vrednici*. Trebuie făcut din copiii noștri persoane conștiente de datoria lor și mândre de misiunea ce o au pe pământ, prețuind munca și adevărata cultură. Vouă, tinerele fete, mamelor de mâine vă spun: Este ceva sfânt conducerea familiei, dar aceasta nu cuprinde toate datoriile. Femeia, trebuie să-și avânte cugetul și afecțiunea și dincolo de zidurile căminului. Femeia, trebuie să facă din familie leagănul ideilor mari; ce trebuie să însuflețească cu persoana ei, spiritul de sacrificiu pentru binele public.

Termin cu următoarele cuvinte, ale scriitorului *Francez Aime Martin* din cartea sa: *Civilizarea genului uman prin temee*. O voi femeilor! Dacă ați putea întrezări, numai câteva din plăcerile materne, cu ce mândrie ați intra în această nobilă carieră pe care natura v-o deschide generos. Ceea-ce nu-i în puterea nici a unui monarch, nici a unei națiuni, e destul să voiți voi pentru a putea. Numai voi pe pământ dispuneți de generația care s'a născut.

Fete tinere, soții tinere, mame tinere pe sufletul vostru se sprijină astăzi destinele genului uman.

LITERE DE TIPAR

CULESE
DE
RADU CHIROVICI

Ion Aurel Manolescu: Lângă o toamnă... (poeme), Gând (revistă).

În acest sezon de eferescență literară arhiabondent în romane sociale realiste și poeme cu nuanță socialistă, simțim o deosebită satisfacție când din stuhăria de volume, vrăfuite prin rafturile și vitrinele librăriilor, putem să desprindem câte o afirmare, merituasă, de talent, pe care s'o recomandăm cititorilor noștri. Placheta d. I. A. Manolescu păstrează frăgezimea de simțire pe care un suflet tânăr — numai de opt-spre-zece ani, — a transmis-o nealterată vibrărilor psihice din modestul volum „Lângă o toamnă”. Cu un deosebit discernământ al ideilor genezice, adecuate perfect unui ritm specific și original, închide, în caseta rândurilor dure dar scilpitoare, comori de simțire estetică și emoții lirice ideal exteriorizate.

„Lângă o toamnă” sunt oglinzi de cristal în care sufletul se oglindește în toate culele sale, într'o multiplicare sugestivă, cu un colorit estetic arare întâinit.

Simplă dar melodică, poema domnului I. A. Manolescu se face adânc simțită îndepărtându-se astfel de făgașul poeziei pur „metaforice”, lipsită totalmente de comoții lirice și de poezie în genere.

Sufletul tânăr al poetului se resfrânge ca 'ntr'o picătură de rouă și parcă o mână imaterială, eterică, — mâna sufletului, — transcrie, versurile cu transparență de cristal. O ușoară nuanță melancolică, măestrat gradată, are menirea să producă un minim de extaz :

Din coapsa întunericului, colți de lut
au sfâșiat bucăți de liniște,
când cineva, cu mâini de umbră
din calendarul stelelor a rupt o filă

Atunci undeva a întornat un suflet — ca o frunză ...

(Poemul poetului învins.)

Beția imaginilor nu-l târâște pe panta exagerărilor ci în simplă comparații, de o simplitate uimitoare dar extrem de sugestive, înfățișează peisagii și aspecte de toamnă, așa cum se proiectează pe imaculatul ecran al sufletului său :

Mergeam fără pas printre umbrele copacilor
prin care se plămădea seara, ca un aluat de întuneric ...
Frunzele alergau toamna printre crengi
Căutându-i degetele de rugină și de ploaie ...

Copilă mânată de un dor nostalgic, este toamna d-lui I. A. Manolescu.

Toamna își caută miriștile

Alergându-se prin codrii care-i smulg pletele ...

Chemați mâinile toamnei

Ca să înscrie triumphiuri de cocori în cercul zărei ...

Personificarea idealizată a toamnei persistă în fiecare poemă într'o alternanță perpetuă de tristețe și plăcere, unite printr'o strânsă coeziune a antitezei, ceiace face ca prima plachetă a subtilului zugrăvitor de poeme, să-i ofere un loc bine meritat, alături de reprezentanții tinerei poezii.

Căci d. I. A. Manolescu n'a debutat, s'a impus dintru început.

Și acum îmi voi permite să adaog câteva cuvinte și despre „Gând”, revista condusă cu virtuozitate de autorul „afirmărilor” din „Lângă o toamnă”. Ținuta tehnică ireproșabilă cadrează cu formatul simplu și cu sugestiva aranjare a materialului, cheazășie a cultivatului spirit critic cu care este îmbelșugat redactorul. Din semnăturile prozei reținem: Coca Farago cu „sunt fata lui Gheorghe Antim” și I. A. Manolescu cu „Mâinile”, fragment de roman care va apare în toamna aceasta sau cel mai târziu în viitoarea stagiune literară de primăvară. Numeroase poeme alese cu pricepere decorează interiorul. Aducem elogiile loiale muncii desinteresate pe care o depune d-l I. A. Manolescu pe tărâm literaro-artistic.

M. Ar. Dan: Epigrame. Spiritualul epigramist M. Ar. Dan — pseudonimul în care stă estetic ascunsă persoana D-lui inginer-profesor Dion Mardan — după succesul obținut cu „Drăcoventii”, publică, într'un elegant volum, o colecție de epigrame. Spirit ascuțit și poante mușcătoare stârnesc ilaritate, transmițându-ne acea savoare satisfăcătoare pe care ne-o dăduse mult regretatul Cincinat. Psihoza epigramistă cu care este îndestulat autorul, este o suficientă îndreptățire de a-l considera printre epigramiști de rasă.

Reproducem câteva din *fin-pișcătoarele* producției literare ale D-lui M. Ar. Dan, apărute în volumul „Epigrame” tipărit la Timișoara :

Mie însu-mi

La ori ce om, de-i mic sau mare,
Tu numai bine-i faci, cât poți ...
În parte-l plângi pe fiecare
Și 'n epigrame râzi de toți !

Epitaf

pe mormântul regretatului poet
și epigramist Cincinat Pavelescu

Aici zace Cincinat
Ce-a 'nchis ochii indignat
Că în lumea de sicrie
N'o să poată să mai scrie !

*

Confratelui Gh. Atanasiu

Autorul romanului „Adelina“
mare succes de librărie

Toți se 'ntreabă care-i vina
De se vinde Adelina?
Și toți uită o idee . . .
Ea se vinde, că 'i femeie !

*

Lui Ciprian

autorul Comediei „omul cu
mârjoaga“

Deși de piesa ta mi-e greață,
Eu recunosc că tu, cu „gloaba“
Ai nimerit — odată 'n viață —
Ca și găina oarbă . . . boaba !

*

Unui Magistrat

care a conferențiat despre „Avort“

Ai comis marea greșală
Să vorbești despre „Avort“
Căci am observat în sală
Tot auditorul . . . mort.

Nu știu dacă din cei pișcați s'ar găsi careva să
ceară socoteală pișcătorului ! Eu găsesc cu cale, ca
unul ce n'am fost pișcat, să răspund — tot printr'o
pișcătură — pișcătorului :

Râzi de toți — în epigrame —
Nici pe morți nu-i lași în pace . . .
— Spui c-ai suflet bun — eu însă
Spun: să creadă cine-i place . . .

Făt-Frumos, Cernăuți. Revistă ce acționează pe planul românismului, este o falnică concentrare a puterilor intelectuale Moldovene, în frunte cu D-I

Leca Morariu, directorul ei. Cei zece ani de viață în care „Făt-Frumos“ a împrăștiat, minunat de strălucitoare, raze românești în cuprinsul frumoasei noastre Bucovina și pe aiurea, — dovedesc cu prisosință că munca depusă este temeinică și deci plină de rod . . .

Pe lângă noile contribuțiuni din viața și operele marilor noștrii : V. Alecsandri, M. Eminescu și A. Viăhuță, — numărul 1—2 din anul X-lea, ne pune la îndemână interesante și variate lucrări din tot ce poate fi mai frumos în lumea condeiului, — așa că în Făt-Frumos, nu cred să existe un rând care să nu fie citit cu pasiune de cărturar și interes de cultivare.

Gazeta Ilustrată, Cluj, Reg. Maria 36.

Pentru o revistă care se intitulează „literară, politică, economică, socială“, publicul cititor are pretenții. Și într'adevăr pretențiile publicului sunt peste măsură satisfăcute, căci publicația : „Gazeta Ilustrată“ se echilibrează pe un plan de muncă națională, susținut de obiectivismul și naționalismul unor colaboratori de talia d-lui Eugen Barbul, eruditul director al bibliotecii Universitare din Cluj, Corneliu Albu, etc. Publicație cu mult suflet românesc, cu variate articole, cu imbelșugate fotografii, care aduc un mare folos cititorului, studii de îndreptar pentru teatrul și cinematografia românească, o „cronică“ bogată, pusă în serviciul unui public cititor îndemânat, unor intelectuali care înțeleg menirea unei gazete.

Dintre articole se detașează net cel al d-lui *Eugeniu Barbul* „Costume românești din veacul al XVII-lea“, o expunere clară, sistematizată, a costumelor românești, prin care se evidențiază specificul nostru național. Autorul gradează evoluția costumelor românești, ne arată marea importanță aducându-ne munca unui om pusă în serviciul unei abile cercetări cu rezultate îmbucurătoare. De altfel autorul spune : „Este recunoscut că îi revine un rol important și portului național, care trădează însușirile sufletești, reprezintă bunul gust și simțul estetic al unui popor“. Lucrarea aceasta face parte dintr'un volum apărut care aduce un real serviciu fixării obiceiurilor, tradițiilor și îmbrăcămînții noastre dealungul veacurilor. Revista „Gazeta Ilustrată“ indică un viu progres, o continuitate națională și o muncă rodnică.

Glas Tânăr, R.-Sărat. Revistă editată de o falangă de elevi care sacrifică orele libere numai pentru dragostea de literatură. Paginile ei emană un aer de tineresc avânt, de matură chibzuință. O recomandăm tuturor d. directori de școli, pentru elevii d.-lor.

Drapelul nostru, București. Cu tot aflul de organe naționatiste, acțiunea „Drapelului nostru“ este bine primită. „Organul apărării nevoilor mutilaților din războiu și (al) foștilor combatanți“ merită toată atenția. Redactorului An. Navarlie: onoare.